

Traducció en llengua catalana dels articles 42, 43, 55, 56, 57, 58 i 59 del Tractat dels Pirineus, feta a partir de l'edició francesa d'Henri Vast, *Les grands traités du Règne de Louis XIV. I : Traité de Münster ; Ligue du Rhin ; Traité des Pyrénées (1648-1659)*, París, Alphonse Picard et fils éditeurs i Libraire des Archives nationales et de la Société de l'École des Chartes, 1893,¹ i de les edicions espanyoles de Madrid (Imp. Domingo Garcia Morrás, 1660) i de Barcelona (Estampa Martí i Albert, 1660).

42. Pel que fa als països i places que les armes de França han ocupat en aquesta Guerra, de la banda d'Espanya, com s'havia convingut en la negociació començada a Madrid l'any 1656, sobre la qual ha estat fonamentat aquest Tractat, que els monts Pirineus que antigament [«comunament», diu la versió espanyola] havien dividit les Gàl·lies de les Espanyes, siguin també d'ara endavant la divisió dels dos mateixos regnes, ha estat convingut i acordat que el dit Senyor Rei Cristianíssim restarà en possessió i gaudirà efectivament de tot el comtat i vegueria de Rosselló, del comtat i vegueria de Conflent, països, viles, places i castells, burgs, vilatges i llocs que componen els dits comtats i vegueries de Rosselló i de Conflent; i romandrà per al Senyor Rei Catòlic el comtat i vegueria de Cerdanya i tot el Principat de Catalunya, amb les vegueries, places, viles, castells, burgs, llogarets, llocs i països que componen el dit comtat de Cerdanya i Principat de Catalunya; en el benentès que, si es troben alguns llocs del dit comtat i vegueria de Conflent solament, i no de Rosselló [«de Catalunya», diu la versió espanyola], que estiguin dins els dits monts Pirineus a la banda d'Espanya, romandran també per a Sa Majestat Catòlica; com, igualment, si es troben alguns llocs del dit comtat i vegueria de Cerdanya solament, i no de Catalunya, que estiguin dins els dits monts Pirineus, de la banda de França, romandran per a Sa Majestat Cristianíssima. I per a convenir la dita divisió seran designats diputats comissaris d'una part i de l'altra, els quals conjuntament de bona fe declararan quins són els monts Pirineus que, en seguint el contingut d'aquest article, han de dividir en el futur els dos regnes, i assenyalaran els límits que han de tenir; i es reuniran els dits comissaris en els llocs, al més tard, dins d'un mes després de la signatura

1. Segons Vast, el Tractat no tingué original en llatí, però consta l'existència del Tractat en francès, espanyol, llatí i alemany (vol. I, p. 90).

d'aquest Tractat, i dins el termini d'un altre mes subsegüent hauran convingut conjuntament i declarat de conformitat comuna tot el que s'ha dit damunt; en el benentès que, si aleshores no hi han pogut assolir acord entre ells, enviaran, tot seguit, els motius de llurs parers als dos plenipotenciaris d'ambdós senyors reis, els quals, havent tingut coneixença de les dificultats i dels desacords que s'hauran trobat, convindran entre ells sobre aquest punt, sense que, per aquest motiu, hom pugui tornar a prendre les armes.

43. Tot el dit comtat i vegueria de Rosselló, comtat i vegueria de Conflent (amb la reserva dels llocs que es trobin dins els monts Pirineus de la banda d'Espanya, en la manera damunt dita, segons la declaració i ajustament dels comissaris que seran diputats a aquest efecte), i també la part del comtat de Cerdanya que es trobi dins els monts Pirineus de la banda de França (segons la mateixa declaració dels comissaris), països, viles, places i castells que componen les dites vegueries de Rosselló i de Conflent, i part del comtat de Cerdanya, en la manera susdita, pertinences, dependències i annexos, amb tots els homes, vassalls, súbdits, burgs, vilatges, llogarets, boscos, rius, país pla i altres coses qualssevol que en depenen romandran irrevocablement i per sempre, per aquest Tractat de pau, unides i incorporades a la Corona de França, perquè en gaudeixi el dit Senyor Rei Cristianíssim, els seus hereus, successors i causahavents, amb els mateixos drets de sobirania, propietat, regalia, patronatge, jurisdicció, nominació, prerrogatives, preeminències sobre els bisbats, esglésies catedrals i altres, abadies, priorats, dignitats, curadories o altres beneficis qualssevol que estiguin dins l'extensió del dit comtat de Rosselló, vegueria de Conflent i part del comtat de Cerdanya, en la manera damunt dita (amb la reserva, per al Conflent, d'allò que es trobi dins els monts Pirineus del costat d'Espanya), de qualsevol abadia que els dits priorats siguin vassalls i dependents, i tots els altres drets que en el passat han pertangut [«ha tingut i han pertangut», diu la versió espanyola] al dit Senyor Rei Catòlic, encara que aquí no estiguin particularment expressats; sense que Sa Majestat Cristianíssima pugui ésser, en endavant, torbada ni inquietada per cap via que sigui, de dret o de fet, pel dit Senyor Rei Catòlic, els seus successors o cap príncep de la seva Casa o per qualsevol persona que sigui, o sota cap pretext

ni ocasió que pugui sobrevenir en la dita sobirania, propietat, jurisdicció, destret, possessió i gaudi de tots els dits paisos, viles, places, castells, terres, senyories, dominis, castellanies i batllies; com també de tots els llocs i d'altres coses qualssevol que depenen del dit comtat de Rosselló, vegueria de Conflent i part del comtat de Cerdanya, en la manera damunt escrita (amb la reserva, per al Conflent, d'allò que es trobin dins els monts Pirineus de la banda d'Espanya). I, a aquest efecte, el dit Senyor Rei Catòlic, tant per a si com per als seus hereus, successors i causahavents, renuncia, deixa, cedeix i transporta, com el seu plenipotenciari en nom seu per aquest Tractat de pau irrevocable, ha renunciat, deixat, cedit i transportat, a perpetuitat i per sempre, a favor i en profit del dit Senyor Rei Cristianíssim, els seus hereus, successors i causahavents, tots els drets, accions, pretensions, drets de regalia, patronatge, jurisdicció, nominació, prerrogatives, preeminències sobre els bisbats, esglésies catedrals i altres, abadies, priorats, dignitats, curadories i altres beneficis qualssevol, que estiguin dins l'extensió del dit comtat de Rosselló, vegueria de Conflent i part del comtat de Cerdanya, en la manera damunt dita (amb la reserva, per al Conflent d'allò que es trobi dins els monts Pirineus de la banda d'Espanya) de qualsevol abadia que els dits priorats siguin vassalls i dependents, i, d'una manera general, tots els altres drets, sense retenir ni reservar-se res que el dit Senyor Rei Catòlic, els seus hereus i successors tenen i pretenen, o podrien tenir i pretendre, per qualsevol causa i ocasió que fos sobre el dit comtat de Rosselló, vegueria de Conflent i part del comtat de Cerdanya (amb la reserva, per al Conflent d'allò que es trobi dins els monts Pirineus de la banda d'Espanya) i sobre tots els llocs que en depenen com ha estat dit; els quals, juntament amb tots els homes, vassalls, súbdits, burgs, vilatges, llogarets, boscos, rius, país pla i altres coses qualssevol que en depenen, sense retenir, ni reservar-se res el dit Senyor Rei Catòlic, tant per a si com per als seus successors, consent des d'avui i per sempre que siguin units i incorporats a la Corona de França, sense que en siguin obstacle cap llei, costum, estatut, constitució i convenció feta en contrari, encara que hagin estat confirmades per jurament, a les quals i a les clàusules derogatòries de les derogatòries, és expressament derogat per aquest Tractat a l'efecte de les dites renunciacions i cessions; les quals valdran i tindran lloc, sense que

l'expressió o especificació particular derogui la general, ni la general a la particular, i excloent a perpetuitat totes les excepcions per qualsevol dret, títol, causa o pretext en què puguin estar fonamentades, i nominalment aquella que es volgués o pogués pretendre en el futur, que la separació del dit comtat de Rosselló, vegueria de Conflent i part del comtat de Cerdanya, en la manera susdita (amb la reserva, per al Conflent d'allò que es trobi dins els monts Pirineus de la banda d'Espanya) i de llurs pertinences i dependències, fos contra les Constitucions del Principat de Catalunya, i que per això la dita separació no ha pogut ésser resolta ni acordada sense el consentiment exprés de tots els pobles congregats en estats generals. Declara, consent, vol i entén el dit Senyor Rei Catòlic que els dits homes, vassalls i súbdits del dit comtat de Rosselló, vegueria de Conflent i part del comtat de Cerdanya, en la manera damunt dita (amb la reserva, per al Conflent d'allò que es trobi dins els monts Pirineus de la banda d'Espanya) llurs pertinences i dependències, siguin i quedin exempts, lliures i absolts des d'avui i per sempre de la fe, homenatge, servei i jurament de fidelitat, que podrien tots i cadascun d'ells haver-li fet a ell i als seus predecessors Reis Catòlics, com també de tota obediència, subjecció i vassallatge, que per raó d'això podrien deure-li, volent que les dites fe, homenatge i jurament de fidelitat, quedin anul·lats i sense cap valor, com si mai haguessin estat ni fets ni prestats.

* * *

55. En virtut d'aquest Tractat, tots els catalans i els altres habitants de la dita província, tant prelats, eclesiàstics, religiosos, senyors, cavallers, ciutadans, com altres habitants, tant de les viles com del país pla, sense cap excepció, podran tornar, tornaran i seran efectivament deixats o restablerts en la possessió i el gaudi pacífic de tots llurs béns, honors, dignitats, privilegis, franqueses, drets, exempcions, constitucions i llibertats, sense poder ser inquirits, molestats, ni inquietats, en general o en particular, per qualsevol causa o pretext que sigui per raó de tot el que ha passat després que d'haver començat la guerra present; i a aquest fi, Sa Majestat Catòlica concedirà i farà publicar, en la forma deguda, les seves declaracions d'abolició i de perdó a

favor dels catalans, la qual publicació es farà el mateix dia que la de la pau. Com a conseqüència d'aquestes declaracions els serà permès, a tothom i a cadascú en particular, o de tornar personalment a llurs cases, en el gaudi de llurs béns, o, en el cas que vulguin establir llur residència en llocs altres que Catalunya, podran fer-ho i enviar al dit país de Catalunya llurs agents i procuradors per tal de prendre en nom llur i per a ells la possessió dels dits béns, fer-los conrear i administrar, percebre'n els fruits i les rendes i fer-los transportar allà on els semblarà, sense que puguin ser forçats a anar personalment a prestar els homenatges de llurs feus, a la qual cosa llurs procuradors podran satisfer en nom llur i sense que llur absència pugui impedir la lliure possessió i gaudi dels dits béns i també tindran tota la facultat i llibertat de bescanviar-los o d'alienar-los mitjançant venda, donació o de qualsevol manera. Tanmateix, amb la condició que els que fossin assignats per al regiment i conreu dels dits béns no siguin sospitosos als governadors i magistrats del lloc on els dits béns estiguessin situats; cas en el qual serà proveït pels propietaris, d'altres persones agradables i no sospitoses; i amb la condició, també, que quedarà a la voluntat i poder de Sa Majestat Catòlica assenyalar el lloc de llur residència a aquells catalans que no li fos agradable que tornin a residir en el dit país, però sense que les altres llibertats i privilegis que se'ls hagin atorgat i dels quals gaudeixin els puguin ser revocats ni alterats. Així també, quedarà a la voluntat i poder de Sa Majestat Cristianíssima d'assenyalar el lloc de llur residència a aquells del comtat de Rosselló, pertinences i dependències, que s'han retirat a Espanya i que no li sigui agradable que tornin a fer-ho al dit comtat, sense que les altres llibertats i privilegis que hagin estat atorgades a les dites persones i de les quals gaudien puguin ser revocats ni alterats.

56. Les successions testamentàries o qualssevol altres donacions entre vius o altres dels habitants de Catalunya i del comtat de Rosselló recíprocament dels uns als altres, els seran igualment permeses i inviolables; i en el cas que per ocasió de les dites donacions i successions o d'altres actes o contractes, succeïssin entre ells diferències que els obliguessin a pledejar i entrar en

procés, la justícia els serà feta d'una part i de l'altra, amb igualtat i bona fe, encara que estiguin en l'obediència de l'altre partit.

57. Els bisbes, abats, prelats i altres, proveïts durant la guerra de beneficis eclesiàstics amb aprovació del nostre Sant Pare el Papa o per autoritat apostòlica, que estiguessin en els dominis d'un dels partits, gaudiran dels fruits, rendes i rendiments dels dits beneficis que es trobessin dins l'extensió dels dominis de l'altre partit, sense cap mena de molèstia ni impediment, per cap causa, raó o pretext que hi pugui haver, i a aquest efecte podran assignar per al dit gaudi i percepció de fruits persones no sospitoses, després d'haver obtingut el beneplàcit del Rei (o dels seus oficials i magistrats) sota el domini del qual es trobin situats els dits fruits, rendes i rendiments.

58. Els habitants del Principat de Catalunya o comtat de Rosselló que haguessin gaudit per donació o confiscació acordada per un dels dos reis, dels béns que pertanyien a algunes persones del partit contrari, no seran obligats a fer cap restitució, als propietaris dels dits béns, dels fruits que hauran percebut en virtut de les dites donacions i confiscacions durant el temps de la present guerra; en el ben entès que l'efecte de les dites donacions i confiscacions cessarà el dia de la publicació de la pau.

59. Hom delegarà comissaris d'una part i de l'altra, dos mesos després de la publicació d'aquest Tractat, els quals es reuniran en el lloc que serà convingut respectivament per acabar amigablement totes les diferències que hi pogués haver entre els dos partits; aquests comissaris tindran cura que es tractin bé i amb tota igualtat els súbdits d'una banda i de l'altra i no permetran que els uns tornin a la possessió de llurs béns sinó quan, i al mateix temps que els altres, tornaran a la possessió dels llurs; així també, els dits comissaris treballaran (si escau) a fer una valoració justa d'una part i de l'altra dels béns d'aquells que no volguessin tornar a residir al país que haguessin deixat o al qual un dels dos reis no els volgués admetre, o pel fet d'haver-li prescrit lloc de residència en una altra part, tal com més amunt queda expressat. A fi que la dita valoració sigui feta, els mateixos comissaris poden arranjar en tota

equitat bescanvis i compensacions dels dits béns per a una més gran comoditat, i amb igual avantatge de les parts interessades, parant atenció que cap d'elles sigui lesionada. I, finalment, els dits comissaris reglamentaran totes les coses concernents al comerç i l'intercanvi dels súbdits d'una part i de l'altra, i totes aquelles que estimin que poden contribuir millor a la utilitat pública i a l'afermament de la pau; i tot el que queda dit en els quatre articles immediatament precedents i en aquest, amb relació al comtat de Rosselló i els seus habitants, s'ha d'entendre de la mateixa manera, pel que fa a la vegueria de Conflent i a la part de comtat de Cerdanya, que pot o ha de quedar en propietat, per aquest Tractat, de Sa Majestat Cristianíssima, per la declaració dels comissaris damunt dits i dels habitants de la dita vegueria de Conflent i la part susdita del comtat de Cerdanya; així també, s'ha d'entendre recíprocament pel que fa als habitants del comtat de Cerdanya i de la part de la vegueria de Conflent, que pot o ha de quedar per a Sa Majestat Catòlica per aquest Tractat i per les declaracions dels dits comissaris.